

Tyresö kommun
Samhällsbyggnadskontoret
Göran Bardun, Kommunekolog
08-5782 93 51, goran.bardun@tyreso.se

TJÄNSTESKRIVELSE

2020-04-08

1 (7)

Diarienummer
KSM2020-289-212

Kommunstyrelsen

Svar på remiss över Naturvårdsstrategi för skyddsvärda ekar och ekmiljöer i Stockholms län, Dnr 5119-1397-2020

Kommunstyrelseförvaltningens förslag till beslut i kommunstyrelsen

- Kommunstyrelseförvaltningens skrivelse antas som svar över förslag till naturvårdsstrategi för skyddsvärda ekar och ekmiljöer i Stockholms län.

Kommunstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Kommundirektör

Sara Kopparberg
Chef för samhällsbyggnadskontoret

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Stockholms län har sänt ut på remiss ett förslag till naturvårdsstrategi för arbete med skyddsvärda ekar i Stockholms län. I strategin föreslås åtgärder för att bevara och utveckla naturvärdena i länets värdefulla ekområden. Det kan till exempel gälla att inventera, friställa, restaurera och beskära värdefulla ekar eller ekmiljöer. Tyresö ingår i ekvårdestrakt 5, Lidingö – Nacka – Tyresö. Större delen av Tyresös särskilt värdefulla ekar och ekmiljöer ingår i denna ekstrakt. Det gäller ekar i villaträdgårdar, hos större enskilda markägare,

statliga marker inom Tyresta och i kommunens naturmarker så väl i skyddade som icke skyddade områden samt i naturreservat som har privat ägare.

Kommunstyrelseförvaltningen ser strategin för länets värdefulla ekbestånd som en viktig del i hållbarhetsarbetet i kommunen och avser att arbeta för att de prioriterade åtgärder som behövs ska kunna genomföras. Det finns ett behov av att Länsstyrelsen ges medel även för kommuner och enskilda markägare att söka till delar av arbetet under kommande år för att genomföra strategin, till exempel via LONA-medlen. Förvaltningen anser att det är bra att Länsstyrelsen tar fram informations-material om ekstrategin och dess arbeten till de olika deltagarna i arbetet för att främja länets bestånd av värdefulla ekar och ekmiljöer.

Kommunens del i arbetet med att genomföra naturvårdsstrategin för länets värdefulla ekar och ekmiljöer finansieras förslagsvis med tre olika delar. Dels genom en omprioritering av driftanslaget för natur och park, dels genom sökt statlig delfinansiering via länets medel för lokala naturvårdssatsningar, så kallade LONA-anslag och till sist genom att ta upp behov av tillskott för åtgärder i kommunens budgetarbete under projekttiden.

Beskrivning av ärendet

Länsstyrelsen i Stockholms län har sänt ut på remiss ett förslag till naturvårdsstrategi för arbete med skyddsvärda ekar och ekmiljöer i länet. I strategin föreslås åtgärder för att bevara och utveckla naturvärdena i länets värdefulla ekområden. Den ska också bidra till bättre kunskap och hänsyn i samhällsplaneringen. Strategin ska vidare underlätta en bättre samordning av åtgärder i ektrakter samt visa på behov av förbättrat kunskapsunderlag. Slutligen ska strategin visualisera arbetet med ekmiljöerna i Stockholms län med hjälp av en så kallad kartberättelse. Svarstid för remissen är till och med 30 april 2020, förlängd remisstid är beviljad med två veckor.

Bakgrunden till strategin är det pågående arbetet inom åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd och länets handlingsplan för grön infrastruktur.

Strategin tar upp förslag till åtgärder samt ansvar för åtgärderna för olika aktörer. Förslagen omfattar både åtgärder på länsövergripande nivå, och åtgärdsförslag för enskilda värdetrakter.

En viktig del i strategin är att dess underlag, information och förslag ska nå ut till olika aktörer. Kartor och GIS-underlag (Geografiska informationssystem) är viktiga för förståelsen av hur länets eklandskap hänger samman. Innehållet kommer därför att tillgängliggöras via en digital kartberättelse, en så kallad storymap, där användare interaktivt kan studera kartor och underlag.

Kartberättelsen kommer att uppdateras kontinuerligt med aktuella uppgifter, och ska också kunna fungera för att tillgängliggöra övrig information relaterad till skyddsvärda träd. En preliminär version av kartberättelsen för ekmiljöerna i Stockholms län finns att tillgå under länken nedan.

<https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/arcgis/apps/MapSeries/index.html?appid=c0439809d93948da8c2f988212afea2c>

Sammanfattning av förslaget

Syftet med förslaget till strategi för skyddsvärda ekar och eklandskap är att stärka det konkreta arbetet med dessa ekmiljöer på ett så effektivt sätt som möjligt. Den ska fungera som en arbetsplan för Länsstyrelsen och andra aktörer som arbetar med frågan. Strategin ska bidra med bättre kunskap och hänsyn vid planering av utvecklingen av ny bebyggelse i kommunerna med mera.

I strategin ingår:

- Förslag till 18 värdeotrakter för ekmiljöer i Stockholms län.
- Förslag till länsövergripande åtgärder som gynnar ekmiljöer.
- Förslag till åtgärder i varje värdeotrakt med särskilt fokus på nio prioriterade trakter.
- Publicering av en kartberättelse (story map) inriktad på det strategiska arbetet.

Ekstrategin omfattar rekommendationer för vad kommuner och privata aktörer kan göra för att bevara och utveckla länets ekmiljöer men också prioriteringar för åtgärder som utförs av Länsstyrelsen i skyddade områden eller inom åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd. Strategin beskriver även behov av kunskapsuppbyggnad med särskild inriktning på områden med starkt förändringstryck av markanvändningen. De 18 värdeotrakterna av ek är områden med högre täthet av värdefulla ekmiljöer än det omgivande landskapet. Dessa områden har därmed bättre förutsättningar för långsiktigt bevarande av

naturvärden knutna till ek. Bevarandeåtgärder inom trakterna är därför särskilt viktiga.

Målet med trakterna är att ge stöd för prioriteringar och kunna skapa synergier mellan olika aktörers åtgärder. Målet är även att kunna identifiera särskilt viktiga skötselåtgärder inom varje trakt och fungera som kunskapsunderlag vid planering av bebyggelseutveckling med mera. För varje trakt ges ett antal rekommenderade åtgärder såväl i som utanför skyddade områden. Av de föreslagna trakterna kommer Länsstyrelsen initialt prioritera skötselåtgärder inom de nio trakter som bedöms vara mest värdefulla.

Delar av Tyresö kommun ingår i värde-trakt nr.5 Lidingö-Nacka-Tyresö

Värde-trakt 5 är en av de nio prioriterade ek-trakter som Länsstyrelsen bedömer vara mest värdefulla. Inom trakten finns 1 495 stycken ekar som är registrerade och skyddsvärda, av dessa är 628 stycken ekar inom skyddade områden i kommunerna.

Inom Tyresö kommun omfattar trakten viktiga ekmiljöer vid Tyresö slott och runt Kalvfjärden, där en stor andel av skyddsvärda ekar finns utanför skyddade områden. Flera av ekmiljöerna finns i bebyggelsenära miljöer och områden planerade för bebyggelseutveckling. Det gäller områden på Brevikshalvön och områden norr om Storängen, miljöer kring Tyresö slott, Tyresö Strand, Solberga-Bergholm och Öringe. I de skyddade områdena Alby, Hammarberget, Tyresta samt Klövberget finns värdefulla ekbestånd respektive enskilda ekar.

Åtgärdsförslag för värde-trakt nr.5

1. Kompletterande inventering av särskilt värdefulla ekar samt efterföljare (ekar med stamdiameter över 40 cm) inklusive särskilt värdefulla ekar på tomtmark som bör prioriteras. Prioritet 1, år 2020-2025, kommunerna. Plus områden viktiga för konnektiviteten ska prioriteras. Med begreppet konnektivitet avses här i vilken grad ett givet landskap ger arter möjlighet att förflytta sig mellan områden av för dem lämplig typ av livsmiljö.

2. Friställning/restaurering av miljöer med särskilt skyddsvärda ekar med akuta behov i skyddade områden. Prioritet 1, år 2020-2025, Länsstyrelsen, kommunerna.

3. Friställning/restaurering av miljöer med särskilt skyddsvärda ekar med akuta behov utanför skyddade områden. Prioritet 1, år 2021-2024, Länsstyrelsen, kommunerna. Skogsstyrelsen, övriga markägare. Uppdatering av status för traktens viktiga ekmiljöer viktigast.

4. Friställning/restaurering av efterträdare. Prioritet 2, år 2021-2023, berörda markägare. I första hand ta fram kunskap om befintliga miljöer med efterträdare, se under 1.

5. Beskärning och stabilisering. Prioritet 2, Länsstyrelsen och kommunerna. Genomgång av åtgärdsbehov för ekar över fem meter i omkrets. Skyddade områden prioriteras.

6. Veteranisering. Prioritet 2. Vid behov. Veteranisering är åtgärder för att påskynda ekens åldrande i områden med få äldre ekar. Åtgärderna utförs ofta på sätt som efterliknar naturliga skador på träden skapade av exempelvis stormar, åsknedslag eller av hackspettar.

7. Anläggande av faunadepåer. Prioritet 2, år 2021-2023, Länsstyrelsen, kommunerna. Anläggande av faunadepåer, till exempel i Tyresö slottsområde. Befintlig depå finns i Alby naturreservat. Faunadepåer ger grova ekstammar en fortsatt funktion för många andra arter under lång tid. En del av arterna är redan i dag trängda i sina livsmiljöer.

8. Behov av åtgärder på landskapsnivå. Prioritet 2, år 2021-2030, Länsstyrelsen, kommunerna. Utredda svaga samband inom trakten. I områden med högt exploateringsstryck bör påverkan på viktiga gröna korridorer inom ektrakten utredas.

Kommunstyrelseförvaltningens yttrande

Många tyresöbor uppskattar de ekmiljöer som finns på många platser i kommunen. Eken ger speciell karaktär åt dessa, helst öppna kulturpräglade landskap. Ekarna och ekmiljöerna ger också många andra organismer skydd, mat och i vissa fall ett hem. Till exempel för fåglar, mindre däggdjur, insekter, lavar, mossor och tickor för att nämna några artgrupper. Det är därför glädjande

att Länsstyrelsen går vidare med en naturvårdsstrategi för skyddsvärda ekar och ekmiljöer i länets kommuner. Arbetet med ekmiljöerna i kommunerna kan ses som en del av länets arbete för ökad hållbarhet med avseende på minimerade klimatförändringar och för bevarande av den biologiska mångfalden, två av vår tids viktigaste frågor för planeten.

I strategins åtgärdskapitel ingår stora delar av Tyresö kommun i ekstrakt 5 som omfattar merparten av kommunens bestånd av kraftigare och äldre ekar och ekmiljöer. Åtgärderna som föreslås omfattar hela verktyglådan för att vårda dessa ofta kulturpräglade miljöer och enskilda träd under de kommande fem till 10 åren. Det är bra att Länsstyrelsen arbetar med att samordna och fortsatt informerar om arbetet med strategin för att bevara länets värdefulla ekbestånd till de olika aktörerna såväl till kommunernas invånare. Det är också bra om Länsstyrelsen tar fram generell information, skyltmaterial och liknande för information om arbetet med ekbestånden i kommunerna.

För att arbetet ska kunna utföras inom projekttiden behövs utökade statliga LONA-medel att söka för del av kommunernas merkostnader i de län som har ekbestånd. Det är bra om det tidigt kommer ut information även till privata tomt- och markägare om hur de kan ta hand om fastighetens värdefulla ekar för framtiden. Önskvärt är också att det finns medel att söka för bevarandeåtgärder för ekar även på privatägd mark.

För en mindre del av kommunens ekbestånd har under senare år utförts åtgärder för att avhjälpa igenväxning kring större ekar. Det behöver dock göras mycket mer akuta åtgärder för ekar som i dag är hårt ansatta av främst igenväxning. Fortsatt frihuggning runt ekjättar är primärt den åtgärd som behövs mest i närtid, ofta inom de närmaste åren för att ge fortlevnads möjligheter för träden.

För närvarande har inte naturvården inom kommunen tillräckliga medel för material och experthjälp för projektets arbeten med att friställa ekar. På några års sikt behövs även åtgärder för friställning av efterföljare och åtgärder främst för beskärning och stabilisering av äldre ekar.

I kommunen behövs initialt göras dels en inventering och prioritering av åtgärder hos ekbestånden på kommunal mark samt under resterande projektår arbeten med att hantera träd i olika igenväxningsstadier och även för behov av andra bevarandeåtgärder. Efter genomgång av åtgärdsbehov kan mer detaljerade beräkningar av kostnader tas fram. För att hantera de mest akuta åtgärderna (prioritet 1) under åren 2021-2025 bedöms 0.5 miljoner kronor per år behöva sökas i LONA-stöd för naturvård. För beviljade LONA-medel krävs minst en motsvarande egen finansiering från kommunen för arbetskostnader, maskiner och övrigt material.

Detta under förutsättning att park- och naturenheten kan hantera en betydande del av naturvårdsarbetet med de högst prioriterade träden inom enhetens budget. Kontorets bedömning är att det under åren 2026-2030 finns kvar att åtgärda många ekområden eller enskilda ekar inom prioritet 2.

När ekområden inom prioritetsklass 1 och 2 är åtgärdade behövs även löpande underhåll av dessa ekmiljöer för att de ska bibehålla och även utveckla naturvärden även efter programmets avslut. Kostnaderna för detta arbete bedöms till minst 0.5 miljoner kronor årligen efter 2025.

När det gäller att se över hur lövskogsdominerade stråk med mycket ek kan bibehållas och ha kvar sin konnektiva förmåga samt erbjuda många andra arter gröna samband, transportleder mellan olika biotoper, är det något som kommunen redan har börjat planera och arbeta för. Det gäller också faunadepåer dvs upplag med bland annat ekstockar som tas tillvara i solbelysta lägen, till gagn för till exempel insekter.

Kommunens del i arbetet med att genomföra naturvårdsstrategin för länets värdefulla ekar och ekmiljöer finansieras förslagsvis genom en omprioritering av driftanslaget för natur och park, samt sökt statlig delfinansiering via länets LONA-anslag och genom att förvaltningen tar upp behov av tillskott i kommunens budgetarbete under projekttiden. Befintlig nivå på LONA-stödet i länet kommer troligen inte räcka till för kommunernas behov av medel för enbart kostnader i detta arbete.